

БІГУНОВА Наталя Олександрівна,доктор філологічних наук, професор, завідувачка кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; вул. Дворянська, 2, Одеса, 65082, Україна;
тел.: +38 050 3331069; e-mail: natalbig@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-9460-9700**КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ
КОМПЛІМЕНТУ ТА ПОХВАЛИ СПІВРОЗМОВНИКА**

Анотація. *Мета* статті — встановлення іллокутивних цілей мовленнєвих актів похвали і компліменту. *Об'єкт* пропонуваного дослідження — мовленнєві акти похвали і компліменту, зафіксовані в англомовному спілкуванні персонажів художнього дискурсу. *Предмет* вивчення — загальні та диференційні іллокутивні цілі мовленнєвих актів похвали і компліменту в персонажній комунікації художнього дискурсу. Робота ґрунтується на *методі* спостереження та контекстуально-інтерпретаційному аналізі. *Результатом* вивчення проблеми стало визначення похвали та компліменту як суміжних позитивно-оцінних мовленнєвих актів, які поєднують риси експресивів, бегахтивів, сатисфактивів і часом функціують як фатичні мовленнєві акти. Обидва акти мають на меті вираження позитивної оцінки, здійснення позитивного впливу на емоції адресата, створення сприятливої атмосфери спілкування та дотримання соціального ритуалу. **Висновки:** окрім спільних іллокутивних цілей мовленнєвих актів похвали і компліменту, встановлено диференційні іллокутивні цілі, які в роботі проаналізовано у спілкуванні персонажів сучасного художнього англомовного дискурсу.

Ключові слова: художній дискурс, оцінка, мовленнєвий акт, похвала, комплімент, іллокуція.

Постановка проблеми. Сучасна лінгвістика розглядає дискурс у когнітивно-прагматичному вимірі, фокусуючись на пізнавальній діяльності людини, різновидом якої виступає оцінювання. Оцінна концептуалізація та оцінна категоризація вивчаються як специфічні когнітивні процеси, які відбуваються у свідомості людини в умовах її взаємодії з навколишньою дійсністю і які призводять до формування системи думок та оцінок [3, с. 104].

У прагматичній лінгвістиці оцінне значення пояснюється через комунікативні цілі відповідних мовленнєвих актів. Поняття мовленнєвого акту вже міцно утвердилося в лінгвістичному вживанні, і його тлумачення не викликає сумнівів. Мовленнєвий акт виступає одиницею нормативної соціомовленнєвої поведінки, розглядуваної в рамках прагматичної ситуації.

У запропонованій нами концепції категорія оцінки виявляється ключовою в процесах як когніції, так і комунікації; вона корелює з прагмасоціолінгвальними характеристиками комунікантів і визначає їх мовленнєву поведінку, виступаючи своєрідною точкою відліку та потужною основою мовленнєвого акту (далі МА).

Наступна розвідка присвячена визначенню та диференціації іллокутивних цілей мовленнєвих актів позитивної оцінки: похвали та компліменту.

Зв'язок проблеми з попередніми дослідженнями. Мовленнєвому акту компліменту присвячено чимало соціолінгвістичних та психолінгвістичних досліджень, особливо зарубіжних (див., напр., Н. Вольфсон, Д. Джонсон, Д. Спербер, Р. К. Херберт, Дж. Холмс, З. Шотленд, О. А. Агаркова, А. В. Бобенко, Е. В. Мурашкіна та ін.). Проте, зарубіжні дослідники не диференціюють комплімент і похвалу, інтерпретуючи будь-яке висловлювання похвали як комплімент. Із цим пов'язана відсутність зарубіжних досліджень, присвячених власне мовленнєвому акту похвали. Похвалою опікуються такі вітчизняні та російські лінгвісти, як Л. І. Ключко, І. А. Конова, Н. І. Паламар, О. С. Петеліна. Порівняльному вивченню МА похвали й компліменту присвячено роботи М. Микитюк, С. В. Волинкіної та Р. В. Серебрякової.

Особливо активно вивчаються мовні та невербальні засоби вираження похвали та компліменту, аналізується їх національно-культурна специфіка; складено типології реакцій на ці акти; детально описано гендерні характеристики адресантів і адресатів компліментів та їх статусні взаємовідносини; змальовано соціопсихологічний портрет адресанта похвали та його авторитарний статус. Проте, наразі відсутній аналіз та диференціація іллокутивних цілей адресантів цих мовленнєвих актів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці існують різні погляди щодо місця похвали та компліменту в існуючих таксономіях мовленнєвих актів.

У таксономії мовленнєвих актів, запропонованій Дж. Остіном, похвала і комплімент уналежнені до *бегахтивів* — актів суспільної поведінки [14]. У таксономії Дж. Сьорля їх місце, напевне, у блоці *експресивів*, за допомогою яких виражаються почуття і стосунки та передається психологічний стан мовця [18]. Сам Дж. Сьорль уналежнює до експресивів такі мовленнєві акти, як вибачення, подяка, співчуття, привітання, докір, здивування, обурення, тобто акти, які орієнтовані на соціальні ритуали. У цьому сенсі Е. Гоффман називає експресиви ритуальними актами, в яких мовці висловлюють терпимість і добру волю один щодо одного [17].

За Д. Вундерліхом, похвалу і комплімент слід вважати *сатисфактивами*, які певною мірою відповідають експресивам [20].

У таксономії Г. Г. Почепцова похвала і комплімент відповідають рисам *фатичних* (тобто мета-комунікативних) мовленнєвих актів, що реалізують контакто-встановлювальну функцію мовлення [12].

Розмірковуючи про природу МА похвали і компліменту, ми визнаємо обґрунтованість кожної із згаданих позицій. Наші спостереження цілком доводять правомочність уналежнення мовленнєвих актів позитивної оцінки до експресивів (у таксономії Дж. Сьорля) або до сатисфактивів (у таксономії Д. Вундерліха), а також до бехабітивів (за Дж. Остінім). Фатична функція, згадувана Г. Г. Почепцовим, на нашу думку, теж притаманна висловлюванням похвали і компліменту, але в різному ступені та в певних контекстах.

Отже, залишаються певні лакуни й невирішені питання в дослідженні прагматичної природи мовленнєвих актів похвали і компліменту. Актуальність пропонованої розвідки визначає нагальна потреба надати визначення мовленнєвим актам похвали і компліменту та порівняти їх основні та другорядні іллокутивні цілі.

Постановка завдання. Об'єктом пропонованого дослідження виступають позитивно-оцінні мовленнєві акти похвали і компліменту, зафіксовані в англійському спілкуванні персонажів художнього дискурсу. Предмет вивчення складають загальні та диференційні іллокутивні цілі мовленнєвих актів похвали і компліменту в персонажній комунікації художнього дискурсу. Метою роботи є встановлення іллокутивних цілей мовленнєвих актів похвали і компліменту та надання їх дефініцій з урахуванням об'єктів та предметів оцінки. Для вирішення поставлених завдань використано метод спостереження, який уможливив виявлення характерних ознак досліджуваних одиниць, та контекстуально-інтерпретаційний аналіз — для виявлення експлікованих та імплікованих інтенцій комунікантів як компонентів висловлювання в кожному контексті вибірки.

Виклад основного матеріалу. Цілком зрозуміло, що МА похвали та компліменту слід вважати іллокутивно синкретичними актами, оскільки в них одночасно реалізуються дві або більше іллокуцій, які потребують аналізу та порівняння.

Перш ніж перейти до аналізу іллокуцій, пропонуємо наше визначення порівнюваних актів. **Похвалу співрозмовнику** визначаємо як позитивно-оцінний експресивний синкретичний МА, предметом оцінки в якому є моральні й інтелектуальні властивості, вміння і вчинки співрозмовника, акт, спрямований від вищого за соціальним або ситуативним станом комуніканта до нижчого.

Звичайно, похвала може бути адресована і третій особі, яка не присутня під час бесіди, проте, у рамках пропонованого дослідження ми зупинимось тільки на похвалі співрозмовнику.

Комплімент визначаємо як позитивно-оцінний експресивний синкретичний МА, що характеризується очікуваним перебільшенням чеснот співрозмовника: його зовнішності та вчинків, які адресант сприймає як досягнення. МА компліменту, на відміну від МА похвали, має гендерну залежність: комплімент зовнішності набагато частіше адресують жінкам.

На нашу думку, похвала та комплімент є суміжними МА, бо обидва, перш за все, мають на меті **вираження позитивної оцінки** та змушення адресата погодитися із судженням мовця. Іншою спільною метою МА похвали та компліменту, пов'язаною з їхньою експресивною природою, є прагнення здійснити **позитивний вплив на емоції адресата**, створити сприятливу атмосферу спілкування, спонукати адресата в подальшому до схожих станів або дій, тобто до тих, які слугували приводом для позитивної оцінки.

«Бехабітивний» характер висловлювань похвали та компліменту, тобто їхня властивість ідентифікувати взаємовідносини людей та їх суспільну поведінку, визначає їхні «етикетні» можливості. І похвалу, і комплімент вважають виявом увічливості, люб'язності, вони часом є проявами ритуальних комунікативних обмінів. Ці акти слугують актуалізаторами стратегій ввічливості: як позитивної, яка передбачає вияв уваги до співрозмовника, так і негативної, яка вимагає, зокрема, «формулювати висловлювання у пом'якшувальній модальній упаковці» [16, с. 131]. Висловлювання похвали і компліменту можуть уводитися для пом'якшення докору, невдоволення, вони допомагають увічливо змінити тему тощо, тобто вони слугують інструментом **налагодження та відтворення соціальних відносин**. Проте, ця етикетна функція, на нашу думку, є другорядною та залежною від екстралінгвального контексту.

Виокремлені спільні іллокутивні цілі суміжних позитивно-оцінних актів похвали та компліменту мають певні когнітивні та прагматично-ситуативні розбіжності, які слугують підставою для диференціації іллокутивних цілей досліджуваних мовленнєвих актів.

Основними **іллокутивними цілями МА похвали** вважаємо такі:

- 1) Прагнення виразити позитивну оцінку рис характеру і вчинків адресата.
- 2) Прагнення здійснити позитивний вплив на емоції адресата.
- 3) Намір спонукати адресата продовжувати вчинки, які отримали позитивну оцінку від мовця, або дотримуватися тієї ж поведінки, яка була позитивно оцінена мовцем.
- 4) Намір заспокоїти та підбадьорити адресата і тим самим зберегти його «обличчя».
- 5) Намір змінити тему, небажану для мовця, або пом'якшити критику адресата.

Слід наголосити на тому, що адресант похвали має володіти моральним правом на висловлення оцінки рис, поведінки, вчинків іншої особи. МА похвали забезпечує адресанту перевагу над адресатом: передбачається, що адресант повинен мати якісь повноваження, права на вираження оцінки рис співрозмовника [11].

Звернімося до персонажного мовлення англомовного художнього дискурсу, в якому персонажі висловлюють похвалу співрозмовнику. Наведемо розгорнутий, аргументований МА похвали, в якому наявні перші три найголовніші виокремлені нами іллокутивні цілі:

"You're ... you're offering me a job?" I say disbelievingly. "...Why are you offering this to me?" I manage at last.

"I've been very impressed by you, Becky," says Michael seriously. "You're smart. You're intuitive. You get things done." I stare at him, feeling an embarrassed colour come to my cheeks. "And maybe I figured you deserve a break," he adds kindly [26, с. 314].

Пропонуючи Бекі роботу, Майкл хвалить її, що є виразом позитивної оцінки її професійних здібностей. Майкл також прагне здійснити позитивний вплив на емоції Бекі (що йому, до речі, вдається: *I stare at him, feeling an embarrassed colour come to my cheeks*) та таким чином непрямо спонукає її працювати так само професійно і надалі на користь його фірми.

У наступному епізоді адресант похвали, теж роботодавець, переслідує ті самі три найтипівіші для похвали іллокутивні цілі:

"I've hired Jacqueline Moltrano," she blurted out.

"Really. How did you manage that? I'm impressed."

She is thrilled to hear him say that [21, p. 283].

Поєднання похвали зі здивуванням робить її найбільш дієвою та увиразнює глибоке враження роботодавцем досягненнями героїні. Перлокутивний ефект такої похвали досягнуто, про що свідчить опис автором почуттів героїні (*She is thrilled to hear him say that*).

Проте переконання, що похвала — це щось позитивне, далеко не завжди відповідає дійсності. Психологи відзначають, що похвала часто сприймається слухачами негативно, призводить до відчуття дискомфорту, незручності й збентеження, пробуджуючи оборонні реакції. Так, психолог-практик М. Берклі-Ален провела експеримент, попросивши слухачів свого семінару написати, що вони відчують, коли їх хвалять. Ось деякі з відповідей: «Коли хтось, особливо мій начальник, мене хвалить, я сприймаю це як спробу мною маніпулювати»; «У голові у мене думка: це він говорить, щоб я ще більше працював»; «Мені цікаво, що йому від мене знадобилося на цей раз»; «Я відчуваю збентеження. Важко що-небудь сказати» [1, с. 212].

Люди розуміють: якщо хтось дає позитивну оцінку, то в інший раз він може дати і негативну — сам факт оцінювання припускає перевагу мовця над слухачем. Тому не дивно, що адресат похвали в наступному прикладі — молодий поліцейський Хейміш — реагує на неї з обережністю (*cautiously*), сприймаючи її як засіб маніпуляції: його хвалять, щоб змусити розслідувати «темну» справу:

"I want you, Hamish Macbeth, to find out who really murdered Penelope."

"Why me?"

"I formed the opinion that you are not lacking in intelligence. From the church gossip at Cnothan, I discovered that you had solved crimes before, and all on your own initiative."

"I will do my best, of course, to find out who did it," said Hamish cautiously. "But I do not have the resources of Strathbane."

"Nonetheless, I am relying on you. I am not a poor woman. I can pay you" [22, с. 95].

Таким чином, посилена спонукальна семантика у наведеному прикладі негативно впливає на перлокутивний ефект мовленнєвого акту похвали.

У наступному епізоді дві подруги вирішують провести власне розслідування крадіжки, і одна з них, Неллі, пропонує знайти можливих свідків у пабі. Скромна, тиха Моллі відмовляється. Розсердившись на подругу, Неллі не відразу виражає критику її упертості, а з міркувань ввічливості спочатку хвалить її, тобто на перший план тут виходить іллокутивна ціль пом'якшення критики адресата:

"And nothing you say, Nellie, will coax me to go in a pub to ask questions".

Nellie tutted. "I know ye're clever, girl, but now and again year can be as thick as two short planks" [25, с. 191].

Ще один епізод є прикладом вживання похвали з іллокутивним наміром пом'якшити відмову: хлопчик Муз просить начальника в'язниці посприяти в тому, щоб його сестру взяли до спеціалізованої школи, і отримує відмову, пом'якшену похвалою на свою адресу:

Look, Moose, you want to help your sister and that's admirable. But I can't help you with this. Your parents will work something out. Now, run along [23, с. 204].

Далі наведемо контекст, у якому похвала викликана наміром заспокоїти та підбадьорити адресата і тим самим зберегти його «обличчя»: хазяйка повертається додому і бачить, що поліці, які встановлював її знайомий у неї в кімнаті, розміщені криво і хаотично: вона намагається приховати свій жах і відчай, щоб не скривдити майстра, і спочатку хвалить його за роботу, а потім просить, щоб він все переробив:

“What do you think?” said Gary, proudly nodding at his handiwork.

“They’re great! They’re great!” I gushed, feeling mouth going into funny tight shape. “There’s just one little thing. Do you think you could make it so the supports are all in line with each other?”

Shelves, in fact were put up in mad asymmetrical manner with supports here, there and everywhere, different on each layer [24, с. 32].

Щодо компліменту, його інтенція, перш за все, полягає в демонстрації добрих почуттів, прихильності до адресата. Спонукальна семантика тут менш актуальна, важливішою є інтенція **сказати щось приємне співрозмовникові**, стати йому ближчим. Повністю погоджуємось із думкою О. С. Іс-серс, яка відмінною рисою компліменту вважає явну демонстрацію інтенції мовця — його бажання сказати щось приємне співрозмовникові [5].

Лінгвісти єдині в тому, що основна функція компліменту — встановлення **контакту і підтримка добрих стосунків**. Стратегічне завдання мовця — викликати симпатію, заручитися підтримкою співрозмовника. Н. Вольфсон називає комплімент «соціальним мастилом, що встановлює і підтримує контакт» і слугує для **зміцнення солідарності** між мовцем і адресатом [19].

Слід брати до уваги і таку властивість компліменту як **висловлення вдячності** співрозмовнику (в тому числі у ситуаціях, коли висловлюється дзеркальний комплімент, тобто комплімент у відповідь на комплімент), **намір заспокоїти і підбадьорити** адресата, який з якихось причин має сумніви щодо власної зовнішності або ораторських, кулінарних та інших здібностей.

Як і адресант похвали, адресант компліменту теж має сильнішу позицію за адресата, оскільки здійснює свою владу над співрозмовником, який, відповідно до принципу Ввічливості, має бути вдячним за проявлену симпатію.

На відміну від похвали, комплімент відрізняє невелике очікуване перебільшення чеснот співрозмовника [2; 15]. Проте, це не наближує його до лестощів, адже адресант компліменту не має на меті обдурити адресата; адресат не може бути обдурений компліментом, конвенціональність, перебільшеність і ритуалізованість якого є очевидними.

До основних іллокутивних цілей МА компліменту уналежнюємо:

- 1) намір зробити приємність, люб’язність співрозмовнику, зумовлений міркуваннями ввічливості та бажанням підтримати злагоду в стосунках із ним;
- 2) намір виявити свій емоційний стан вираженням перебільшеної позитивної оцінки (захопленням) зовнішності або досягненнями співрозмовника (або близьких йому людей);
- 3) намір дотриматися соціального ритуалу та зміцнити солідарність із співрозмовником, підкреслити належність до однієї з ним соціальної групи;
- 4) намір висловити подяку співрозмовнику за певні вербальні / невербальні дії з його боку;
- 5) намір заспокоїти та підбадьорити співрозмовника, зберегти його «обличчя».

Розглянемо вживання компліментів персонажами англomовного художнього дискурсу. Наступний короткий комплімент демонструє одразу три іллокуції мовця: намір зробити люб’язність, намір виявити свій емоційний стан вираженням перебільшеної позитивної оцінки зовнішності співрозмовника та намір заспокоїти та підбадьорити співрозмовника, зберегти його «обличчя»:

“I’m seventy-one,” coaxed Flec. “Don’t look a day over sixty-five” [29, с. 59].

Окрім зовнішності співрозмовника, об’єктом оцінки в МА компліменту можуть виступати досягнення адресата: витвори мистецтва, літератури, науки, страви, які він сам (або його кухар) приготував; майно адресата, яке віддзеркалює його смак. Головна умова (на відміну від МА схвалення) — ці витвори мають позитивно оцінюватися **у присутності** їх автора або хазяїна.

Висловлення компліменту часто спричинено дотриманням певного ритуалу, коли мовець демонструє знання ритуалу, етикетних норм, власну належність до певної соціальної групи. Наприклад, адресат наступного компліменту, крім висловлення позитивної оцінки та виявлення свого емоційного стану, також висловлює подяку і демонструє власний досвід перебування в Індії та розуміння в тамтешній кухні:

The main course was a curry which went down very well with the artists.

“My compliments to the chef,” a stout man in a wine-coloured jacket told me, “I’m an old India hand, and I can safely say this is as good as anything I tasted in Bombay” [27, с. 68].

Висловлення компліменту як дотримання ритуалу спостерігаємо найчастіше, коли мовець потрапляє до помешкання адресата майбутнього компліменту. У такому разі компліменти доцільні як на початку візиту, так і наприкінці, що демонструють такі приклади:

• *“Well, this is a good-sized room,” said Stephen cheerfully. “You should fit a lot of guests in here.”*

“Yes, I suppose so,” said Don [31, с. 246] (початок візиту).

• *“Thank you,” I said before she could disappear, “for showing me your beautiful home” [28, с. 109] (завершення візиту).*

У наведеному нижче епізоді комплімент спрямований на «збереження обличчя» співрозмовника — невпевненого у своєму виборі одягу, отже, іллокутивна ціль заспокоїти та підбадьорити співрозмовника, зберегти його «обличчя» виходить на перший план разом із намірами зробити приємність та висловити свої позитивні емоції:

“Does me dress look all right, Ruthie?” Bella asked. “It’s not creased or anything?”

"Your dress is lovely, Bella" [25, с. 400].

У таких ситуаціях комплімент може бути викликаний прямим запитом-квеситивом типу *Do I look nice?* або провокативним *Do I look awful?*, що є очевидним бажанням комуніканта почути комплімент на свою адресу. Наведемо ще один приклад такого «вимушеного» комплімента:

She took off her coat and hat, and glanced about for a mirror.

"Do I look awful?" she said, not finding in none, and trying to tidy her hair.

"You look wonderful", said Kay [30, с. 260].

Висновки. Отже, спостереження над персонажним мовленням сучасного англомовного художнього дискурсу доводять, що похвала та комплімент є суміжними позитивно-оцінними МА, які поєднують риси експресивів, бехабітивів, сатисфактивів та мають певні ознаки фатичних мовленнєвих актів. Обидва акти мають на меті вираження позитивної оцінки, здійснення позитивного впливу на емоції адресата та створення сприятливої атмосфери спілкування. «Бехабітивний» характер висловлювань похвали та компліменту зумовлює їх участь у ритуальних комунікативних обмінах. Проте, кожний з актів має свої іллокутивні нюанси, які дають підставу для певної диференціації.

До іллокутивних цілей МА похвали відносимо прагнення виразити позитивну оцінку рисам характеру та вчинкам адресата; прагнення здійснити позитивний вплив на емоції адресата; намір спонукати адресата продовжувати вчинки, які схвально оцінені адресантом, або дотримуватися тої ж поведінки, яка була ним схвалена; намір заспокоїти та підбадьорити адресата і, тим самим, зберегти його «обличчя»; намір змінити тему, небажану для мовця, або пом'якшити критику адресата.

До основних іллокутивних цілей МА компліменту уналежнюємо намір зробити приємність, люб'язність співрозмовнику; намір виявити свій емоційний стан вираженням перебільшеної позитивної оцінки зовнішності, а також досягненнями співрозмовника або близьких йому людей; намір дотриматися соціального ритуалу та зміцнити солідарність із співрозмовником, підкреслити належність до однієї з ним соціальної групи; намір висловити подяку співрозмовнику за певні вербальні або невербальні дії з його боку; намір заспокоїти та підбадьорити співрозмовника, зберегти його «обличчя».

Перспективи подальших розвідок убачаємо у виявленні та зіставленні особливостей реалізації перлокутивного ефекту мовленнєвих актів похвали та компліменту.

Література

1. Беркли-Ален М. Забытое искусство слушать (Пер. с англ.). Санкт-Петербург : Питер-пресс, 1997. 256 с.
2. Бигунова Н. А. Дифференциальные признаки речевых актов комплиментов и лести (на материале современного английского языка). *Мова*. Одеса : Астропринт, 2012. № 17. С. 42–45.
3. Болдырев Н. Н. Структура и принципы формирования оценочных категорий. *С любовью к языку : Сборник научных трудов, посвященный Е. С. Кубряковой*. Москва ; Воронеж : Ин-т языкознания РАН, 2002. С. 103–114.
4. Волянкина Н. А. Речевые жанры похвалы и комплиментов в бытовой сфере общения и коммуникативной среде телевизионного ток-шоу : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Красноярск, 2009. 25 с.
5. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Москва : ЛКИ, 2008. 288 с.
6. Ключко Л. И. Высказывания похвалы в коммуникативно-деятельностной парадигме общения (на материале английского языка) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Сумы, 2003. 193 с.
7. Конова И. А. Речевые акты похвалы и порицания собеседника в диалогическом дискурсе современного немецкого языка : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Тамбов, 2003. 180 с.
8. Микитюк Ю. Комплімент як різновид соціальної взаємодії. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича. Германська філологія*. Чернівці, 2021. Вип. 831–832. С. 218–231.
9. Мурашкина Э. В. Комплимент как регулятивный речевой акт (на материале английского языка) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Тверь, 2004. 147 с.
10. Паламар Н. І. Невербальні засоби вираження мовленнєвого акту похвали. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Філологічні науки*. Дніпропетровськ, 2016. № 2 (12). С. 238–242.
11. Петелина Е. С. Средства выражения и контексты функционирования высказываний похвалы и лести в английском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Пятигорск, 1988. 16 с.
12. Почепцов Г. Г. Слушатель и его роль в актах речевого общения. *Единицы и регулятивы : межвузовский сборник научных трудов*. Калинин : КГУ, 1987. С. 26–38.
13. Серебрякова Р. В. Национальная специфика речевых актов комплиментов и похвалы в русской и английской коммуникативных культурах : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Воронеж, 2002. 201 с.
14. Austin J. L. How to Do Things with Words. Oxford : Oxford University Press, 1962, 1973. 329 p.
15. Bigunova N., Shaoxiong C., Stepanov I. Positive evaluative speech acts from the perspective of sincerity criterion. *XLinguae: European scientific language Journal*. Slovak Republic, 2020. N 2. P. 197–215. DOI: 10.18355/XL.2020.13.02.17.
16. Brown P., Levinson S. Politeness : Some Universals in Language Usage. Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1987. 345 p.
17. Goffman E. Forms of Talk. Philadelphia : Univ. of Pennsylvania, 1981. 236 p.
18. Searle J. R. Expression and Meaning. Cambridge : Cambridge University Press, 1979. 187 p.
19. Wolfson N. The Social Dynamics of Native and Normative Complimenting Behavior. *The Dynamic Interlanguage : Empirical Studies in Second Language Variation*. New York : Plenum Press, 1989. P. 219–236.
20. Wunderlich D. Methodological remarks on speech act theory. *Speech act theory and pragmatics*. Dordrecht : Reidel, 1980. P. 291–312.

Ілюстративні джерела

21. Bagshawe L. *Destiny*. London : Headline Review, 2011. 422 p.
22. Beaton M. C. *Death of a Scriptwriter*. London : C & R Crime, 2009. 304 p.
23. Choldenko G. *Al Capone Does My Shirts*. London : Puffin Books, 2006. 215 p.
24. Fielding H. *Bridget Jones : The Edge of Reason*. London : Picador, 2000. 422 p.
25. Jonker J. *I'll be your Sweetheart*. London : Headline, 2005. 406 p.
26. Kinsella S. *Shopaholic Abroad*. London : Black Swan, 2001. 350 p.
27. Mackay S. *The Orchard on Fire*. London : Minerva, 1995. 215 p.
28. Morton K. *The Distant Hours*. London : Pan Books, 2010. 677 p.
29. Spark M. *Memento Mori*. London : Virago, 2010. 226 p.
30. Waters S. *The Night Watch*. London : Virago, 2011. 506 p.
31. Wickham M. *The Tennis Party*. London : Black Swan, 1996. 336 p.

References

1. Berkeley-Alain, M. (1997), *The forgotten art of listening* (translated from English) [*Zabytoe iskusstvo slushat'*], Piter-press Publishing house, Saint-Petersburg, 256 p.
2. Bigunova, N. A. (2012), "Differential characteristics of compliment and flattery speech acts (on modern English samples)", *Mova / Language* ["Differentsial'nyye priznaki rechevykh aktov komplimenta i lesti (na materiale sovremen-nogo angliyskogo yazyka)", *Mova*], Odessa I. I. Mechnikov National University, Astroprint Publishing house, vol. 17, pp. 42–45.
3. Boldyrev, N. N. (2002), "The structure and principles of formation of evaluative categories", *With love for the lan-guage : A collection of scientific papers, dedicated to E. S. Kubryakova* ["Struktura i printsipy formirovaniya otsenocnykh kategoriy", *S lyubov'yu k yazyku : Sbornik nauchnykh trudov, posvyashchennykh E. S. Kubryakovoy*], Institute of Lin-guistics, RAS, Voronezh, pp. 103–114.
4. Volynkina, N. A. (2009), *Speech acts of praise and compliment in the domestic sphere of communication and in the communicative setting of TV talk-show* : Synopsis for thesis [*Rechevye zhanry pohvaly i komplimenta v bytovoy sfere obshcheniya i kommunikativnoy sfere televizionnogo tok-show* : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.04], Krasnoyarsk, 25 p.
5. Issers, O. S. (2008), *Communicative strategies and tactics of Russian speech* [*Kommunikativnye strategii i taktiki russkoy rechi*], LKI Publishing house, Moscow, 288 p.
6. Klochko, L. I. (2003), *Praising Utterances within Communicative and Activity Paradigm of Intercourse* : Thesis [*Vyskazyvaniya pohvaly v kommunikativno-deyatelnostnoy paradigm obshheniya (na material angliyskogo yazyka)* : dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.04], Sumy State University Publishing House, Sumy. 193 p.
7. Konova, I. A. (2003), *Speech acts of praise and reproof of the interlocutor in dialogue discourse of modern German language* : Thesis [*Rechevye akty pohvaly i poritsaniya sobesednika v dialogicheskom diskurse sovremennogo nemetskogo yazyka* : dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.04], Tambov, 180 p.
8. Myktyuk, Yu. (2021), "Compliment as a form of social interaction", *Germanic Philology Journal of Yuriy Fed-kovykh Chernivtsi National University* ["Kompliment yak riznovyd sotsial'noyi vzayemodiyi"] *Scientific bulletin of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Germanistic Philology*. Chernivtsi. Vol. 831–832, pp. 218–231.
9. Murashkina, Je. V. (2004), *Compliment as regulatory speech act (on the samples from the English language)* : The-sis [*Kompliment kak regulativnyy rechevoy akt (na material angliyskogo yazyka)* : dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.04], Tver', 147 p.
10. Palamar, N. I. (2016), "Non-verbal means of expressing praise speech act", *Alfred Nobel University Journal of Philology* ["Neverbal'ni zasoby vyrazhennya movlennyevoho aktu pohvala", *Visnyk Universytetu imeni Al'freda Nobe-ly. Filolohichni nauky*], Dnepropetrovsk, # 2 (12), pp. 238–242.
11. Petelina, E. S. (1988), *The means of expression and the contexts of the functioning of praise and flattery utterances in the English language* : Synopsis for thesis [*Sredstva vyrazheniya i konteksty funktsionirovaniya vyskazyvaniy pohvaly i lesti v angliyskom yazyke* : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.04], Pyatigorsk, 16 p.
12. Pocheptsov, G. G. (1987), "The listener and his role in acts of speech communication", *Units and regulators* : interuniversity collection of scientific papers ["Slushatel' i yego rol' v aktakh rechevogo obshheniya", *Yedynitsy i regula-tivnyy* : mezhvuzovskiy sbornik nauchnykh trudov], Kalinin State University Press, Kalinin, pp. 26–38.
13. Serebryakova, R. V. (2002), *The national specifics of compliment and praise speech acts in English and Russian communicative cultures* : Thesis [*Natsional'naya spetsifika rechevykh aktov komplimenta i pohvaly v russkoy i angliys-koy kommunikativnykh kul'turakh* : dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.19], Voronezh, 201 p.
14. Austin, J. L. (1962; 1973), *How to Do Things with Words*, Oxford University Press, Oxford, 329 p.
15. Bigunova N., Shaoxiong C., Stepanov I. (2020), "Positive evaluative speech acts from the perspective of sincer-ity criterion", *XLinguae : European scientific language Journal*, Slovak Republic, N 2, pp. 197–215. DOI: 10.18355/XL.2020.13.02.17.
16. Brown, P., Levinson, S. (1987), *Politeness : Some Universals in Language Usage*, Cambridge Univ. Press, Cam-bridge, 345 p.
17. Goffman, E. (1981), *Forms of Talk*, Univ. of Pennsylvania, Philadelphia, 236 p.
18. Searle, J. R. (1979), *Expression and Meaning*, Cambridge University Press, Cambridge, 187 p.
19. Wolfson, N. (1989), "The Social Dynamics of Native and Normative Complimenting Behavior", *The Dynamic Interlanguage : Empirical Studies in Second Language Variation*, Plenum Press, New York, pp. 219–236.
20. Wunderlich, D. (1980), "Methodological remarks on speech act theory", *Speech act theory and pragmatics*, Reidel, Dordrecht, pp. 291–312.

Source material

21. Bagshawe, L. (2011), *Destiny*. London : Headline Review, 422 p.
22. Beaton, M. C. (2009), *Death of a Scriptwriter*. London : C & R Crime, 304 p.
23. Choldenko, G. (2006), *Al Capone Does My Shirts*. London : Puffin Books, 215 p.
24. Fielding, H. (2000), *Bridget Jones : The Edge of Reason*. London : Picador, 422 p.
25. Jonker, J. (2005), *I'll be your Sweetheart*. London : Headline, 406 p.
26. Kinsella, S. (2001), *Shopaholic Abroad*. London : Black Swan, 350 p.
27. Mackay, S. (1995), *The Orchard on Fire*. London : Minerva, 215 p.
28. Morton, K. (2010), *The Distant Hours*. London : Pan Books, 677 p.
29. Spark, M. (2010), *Memento Mori*. London : Virago, 226 p.
30. Waters, S. (2011), *The Night Watch*. London : Virago, 506 p.
31. Wickham, M. (1996), *The Tennis Party*. London : Black Swan, 336 p.

Natalia O. BIGUNOVA,

Doctor of Philology, Professor, Head of the Chair of foreign languages for the Humanities,
Odessa I. I. Mechnikov National University; 2, Dvoryanska st., Odessa, 65082, Ukraine; tel.: +38 050 3331069;
e-mail: natalbig@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-9460-9700

**COGNITIVE-PRAGMATIC DIFFERENTIATION OF SPEECH ACTS OF COMPLIMENT AND PRAISE
OF AN INTERLOCUTOR**

Summary. The *purpose* of the article is to establish the illocutionary aims of praise and compliment speech acts. The *object* of the study is praise and compliment speech acts, depicted in the English-language communication of the personages of fictional discourse. The *scope* of study is the general and differential illocutionary aims of praise and compliment speech acts in the personages' communication of fictional discourse. The work is based on the *method* of observation and contextual-interpretive analysis. The *result* of the study of the problem was the definition of praise and compliment as related positively evaluative speech acts that combine the features of expressives, behabitives, satisfactives and sometimes function as phatic speech acts. Both acts are aimed at expressing positive evaluation, positive impact on the recipient's emotions, creating a favourable atmosphere for communication and observing a social ritual. **Conclusions:** a part from the general illocutionary aims of praise and compliment speech acts, differential illocutionary aims have been established and analyzed in the personages' communication of modern fictional English-language discourse. The *practical value* of the investigation is seen in the offered classification of speech act illocutionary aims that can serve as a possible model for research of speech acts.

Key words: fictional discourse, evaluation, speech act, praise, compliment, illocution.

Статтю отримано 20.03.2022 р.